

1985. OKT. 11.

2180

Megmenekül a Szársomlyó-hegy

JK3

Védett terület kontra kőbánya

Sorozatos bejelentések után a közelmúltban szenvedélyes vita „robbant ki” a szársomlyó-hegyi mészkőbánya körül: a bányaművelés országos jelentőségű védett területet veszélyeztet. Az érdekeltek szeptember 3-án helyszíni szemlével egybekötött megbeszélésen tárgyaltak a problémákról. Ez alkalommal példamutató megegyezés született a vitázó felek között, s a konfliktus feloldására különböző intézkedésekben állapodtak meg. Többek közt, szokatlanul rövid határidőre, október végére elkészült a környék komplex környezetvédelmi hatástanulmánya.

A Szársomlyó Siklós és Villány között emelkedő, magányos csúcs. Növényzete és állatvilága a mediterrán klíma miatt is igen gazdag. Az országban egyedülálló, kiemelkedő értéket képvisel: megtalálható itt a magyar flóra mintegy egyharmada, s több növény- és állatfajnak ez az egyetlen hazai élőhelye. Európai szempontból is számottevő, óriási természetes génbanknak tekinthető. 1944 óta védett terület. Tájképmeghatározó idegenforgalmi vonzóerő is a Siklós–Villány üdülőkörzetben. Itt van a szobrászok szabadteri műterme és állandó kiállítása. A lábainál fekvő Nagyharsány falu gótikus műemlék temploma építészeti-kulturális érték.

A természetvédelmi terület nyugati felén, a falu fölött 1963 óta működik a DÉLKŐ, illetve utóda, a PANNONLIT Vállalat mészkőbányája. Annak idején az akkori természetvédelmi főhatóság a 125 hektáros védett területből 17 hektárt átadott a bányának. Azóta sem tisztázták jogilag a bányatelek, valamint a védett terület határvonalai, s a kezelői jog kérdése is itt-ott rendezetlen. Ezért is, de a bánya működése, fejlesztése, rekonstrukciója kapcsán is, már évekként felhangzott a vita az ásványanyagvagyon és a természeti értékek védelme között.

Az álláspontok végtelenek voltak. A természetvédők a bánya megszüntetése mellett kardoskodtak. Ez érthető, hiszen különleges, pótolhatatlan természeti értékek kerülnek veszélybe. A további, a megszüntetést, vízszintes irányú bányaművelés, a bánya várható terjeszkedése a védett terület teljes pusztulásával járhat. Felhívta a vitát, hogy a bányászati a környéket, a falut a megengedettnél többszörösen nagyobb porszennyezéssel sújtja. (Nehezíti a helyzetet, hogy a szintén közeli Beremendi Cementmű porát is kénytelenek nyelni a nagyharsányiak.) Az éjszaka is folyó robbantások miatt repedeznek a házak falai; a széthulló kövek gyakran a faluba is berepülnek.

Am a másik oldal érvei is súlyosak: a termelés, a népgazdaság igényeit sorakoztatják föl. A nagyharsányi mészkő ki-

váló minőségű, innen látják el teljes egészében a dunajvárosi konverteres acélgártást. Ezen túlmenően a cukoriparnak is szállítanak. (Utóbb a Beremendi Cementmű fejlesztéséhez is, mint legközelebbi mészkőbányát, igénylik a Szársomlyót.) Az említett gazdasági érdekek miatt a bánya már korábban is el-elvett a védett területből. Olyan állásfoglalás is született — az egyik főhatóság előírásaként —, hogy „át kell helyezni a természeti értéke-

vott helyszíni szemle és egyeztető tárgyalás napjáiig.

A megbeszélés elején az államtitkár felhívta a figyelmet arra, hogy Dunaújvárosnak termelnie kell, ugyanakkor elejét kell venni a védett terület további csökkenésének és károsodásának is. A két szempontot együtt kell szem előtt tartaniuk mind a bányászoknak, mind a természetvédőknek, s ennek szellemében kell segíteniük a konfliktust feloldó intézkedések megfogalmazásában. Csak ez lehet a kiindulási alap, mivel „belép” egy harmadik szempont is: a bánya leállítása a megélhetés tekintetében is gondot okozhat.

Ábrahám Kálmán tájékoztatta a résztvevőket, hogy az OKTH és a Baranya Megyei Tanács megrendelésére október végére elkészül a környék

technológiáját, nem vízszintes irányban, hanem lefelé, mélyebben kell bányászni a mészkövet. Vizsgálni fogják azt is, hogy a technológiaváltás költségeit milyen vállalati, társasági és központi forrásokból lehet fedezni. A környezetvédelmi alapról is kérhető ehhez támogatás, pályázat útján.

Hasonlóan fontos intézkedés: az OKTH elrendelte, hogy tanulmányban kell rögzíteni a bányaműveléssel kapcsolatos környezetvédelmi követelményeket, ezen belül pontosan föl kell mérni, hogy a bányatelen belül hol és milyen mennyiségben helyezkedik el a védett növény- és állatállomány, s védelmük milyen előírásokkal, korlátozásokkal biztosítható?

A komplex környezetvédelmi hatástanulmányt 1986. ja-

Szoborpark a műveléssel felhagyott területen

Fotó: Béres Ferencné

ket” (?) a bányatelen kívülre...” Szó volt arról is, hogy kutatni fognak a környéken hasonló minőségű mészkő után, a szársomlyói pótlására. E kutatásokra azonban érdemben nem került sor, illetve abba maradtak.

Úgy tűnt tehát néhány hónappal ezelőtt — amikor a falubeleik, a szakemberek, a társadalmi szervek és mások ostromolták beadványaikkal az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatalt —, hogy az érdekütközés kibékíthetetlen. A vita hevében mind a két fél sokszor túlzó, megalapozatlan, tisztázatlan információkra is hivatkozott, ami bizony, nem vitte előre az ügyet. Vagy a bánya, vagy a természetvédelmi terület... Így oszlott meg a „frontok” az OKTH elnöke, Ábrahám Kálmán államtitkár által összehi-

komplex környezetvédelmi hatástanulmánya (azóta már kész van). A résztvevők példamutató, közös gondolkodással — az OKTH javaslatai alapján — konkrét intézkedésekben állapodtak meg.

Meg kell határozni, mennyit termeljen a bánya egy évben ahhoz, hogy Dunaújvárost továbbra is el tudja látni mészkővel. Tehát a termelést ennek szem előtt tartásával csökkenteni kell. Az ezen túli igények kielégítésére meg kell vizsgálni a pótlás lehetőségét, de nemcsak Baranya megyében, hanem az ország más területein is. A Központi Földtani Hivatal képviselői bejelentették, hogy átutemezik, felgyorsítják az ezzel kapcsolatos kutatásokat, amik már meg is kezdődtek.

Ezenkívül, a természeti értékek védelme érdekében meg kell változtatni a bányászati

nuár 31-ig szakértői és társadalmi vitákon tárgyalják meg. A vélemények ismeretében, az érintett tárcákkal egyeztetve az OKTH 1986. április 30-ig megfogalmazza azokat a környezet- és természetvédelmi előírásokat, korlátozásokat, amelyek a termelés és a környezetvédelem együttes jelenlétének összhangját hivatottak megteremteni és fenntartani.

A Szársomlyó esetéből nemcsak az a tanulság vonható le, hogy az utóbbi években kétségtelenül emelkedett a környezetvédelem rangja, jelentősége. Hanem az is, hogy anynyi kudarc után győzött egy, a jövőben oly kívánatos környezetvédelmi felismerés: a konfliktusokat értelmes kompromisszumokkal lehet és kell feloldani. Remélhető, mind többen követik e példát.

Juhász Erzsébet